

пряме свідчення про геноцидальні практики, включно з Голодомором. Автор засвідчував, що Церква не мовчить, а підтримує тих, хто зазнав зла. Посилання на 1 Йоана 2,18: «це остання година... тепер багато антихристів повстало». Такі слова не мають на меті викликати страх, а закликають до: розпізнавання духовної загрози (тоталітаризм як форма зла), зміцнення у вірі, бо «Ми від Бога єсємо» [1, арк. 4].

Пряма мова до адресата: «дорогі Браття і Сестри...», «до Вас це моє слово» – створює відчуття близькості. Текст промови містить елементи листа, молитви, проповіді й політичного маніфесту. Паралелізм і повтори: використовуються для посилення емоційного ефекту. Промова мала подвійну функцію: духовно-пастирську: підготовка вірних до Різдва, поглиблення християнського розуміння любові та страждання і морально-політичну: заохочення до витривалості у вірі в умовах переслідувань, підтримка українців, які зазнали репресій. Промова – свідчення християнської солідарності, духовного проводу та морального авторитету Церкви в умовах історичної кризи [1, арк. 4].

Таким чином, у промові митрополита А. Шептицького, виголошеній по радіо на Різдво 1937 р., виявляється яскраво окреслений стиль, що поєднував пастирську емоційність, богословську аргументацію та політичну чутливість. Цей стиль був характерним і показовим для духовного лідера, який усвідомлював не лише сакральну функцію свого слова, але і його силу в умовах кризи – як внутрішньої (моральної), так і зовнішньої (соціально-політичної).

Список використаних джерел

1. Тексти промов Шептицького А., виголошені по радіо на церковні свята. ЦДІАЛ України. Ф. 358. Оп. 1. Спр. 10. 24 арк.

Ольга ПЕЛЕШОК

доктор філософії з журналістики (PhD),
асистент кафедри журналістики,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

МИТРОПОЛИТ АНДРЕЙ ШЕПТИЦЬКИЙ У ДЗЕРКАЛІ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ПРЕСИ: БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ДИСКУРС

Постаті Андрея Шептицького, як духовного лідера, мислителя та мецената української культури, присвячено чимало досліджень. Його роль у формуванні національної ідентичності, духовного життя та соціальної доктрини українського народу залишається предметом глибокого наукового зацікавлення. Науковий інтерес до спадщини митрополита виявляється у численних медіапублікаціях, присвячених його пастирській, просвітницькій та громадській діяльності. Особливої ваги набуває дослідження регіональних аспектів рецепції його постаті, що дозволяє простежити, як духовна спадщина митрополита

відбивається в локальному культурному просторі. Тернопільська область, з її багатою історією церковного життя та активним громадянським суспільством, становить важливий осередок збереження і трансляції пам'яті про Шептицького. Саме через аналіз місцевих медіа та бібліографічних джерел можна відкрити нові грані сприйняття його образу сучасним суспільством.

Медіавідображення видатних постатей регіону реалізується переважно у формі мистецько-тематичних краєзнавчих публікацій, що є характерним і поширеним феноменом у контексті періодичної преси Тернопільської області. Це описи «життя й творчості діячів культури (представників освіти, науки, архітекторів, художників, письменників, акторів, видавців тощо, які проживали або були в тому чи іншому регіоні, місті, селі, їхній вплив на суспільне та культурне життя краю)» [1]. Зазначена проблематика репрезентується зокрема через аналіз творчої спадщини визначних діячів краю. У газетних матеріалах системно розкриваються біографічні аспекти таких особистостей, специфіка їхнього доробку, а також взаємозв'язок із соціокультурним контекстом регіону.

У радянський період ім'я видатного богослова, ученого, просвітника, педагога, мецената, політичного діяча, архієпископа Галицького Андрея Шептицького зазнавало умисного замовчування або негативної інтерпретації. «У період панування радянської авторитарної політичної системи не могло бути й мови про зібрання та публікацію сотень пастирських послань, десятків декретів, тисяч листів митрополита. Знищувалися навіть ті з його творів, які видавалися за життя» [2, с. 127]. Лише з початком національного відродження в Україні у 1990-х рр. відбулося поступове повернення митрополита в публічний дискурс. Медіапублікації того періоду мають реабілітаційний характер, з наголосом на його духовному лідерстві й національній позиції. У новітній час, з початку 2000-х рр., у регіональних друкованих медіа акценти зміщуються на всебічність його діяльності: соціальне служіння, міжконфесійний діалог, меценатство та роль у формуванні модерного українського духовного мислення. Такі публікації можна виокремити у кілька тематичних блоків:

Історико-біографічні нариси висвітлюють життєвий шлях Шептицького, його релігійне служіння та суспільну діяльність: «Духовний лідер нації: все його життя було віддане служінню Богу і Україні» [3, с. 5], «Життя для Церкви і життя для народу: таким було кредо славного сина України Митрополита УГКЦ Андрея Шептицького» [4, с. 4].

Аналіз соціальної доктрини зосереджений на його позиціях щодо етики, освіти, національного самовизначення: «Український Мойсей» [5, с. 3], «Я так люблю вас, моїх українців, що радо поклав би за вас серце й душу»: Митрополит Андрей Шептицький» [6, с. 2].

Мемуаристика та інтерв'ю подають спогади сучасників або експертів про

вплив митрополита: *«100-та річниця сходження Андрея Шептицького на престол Галицького митрополита»* (Фрагменти двох листів від єпископа К. Богачевського до митрополита та його відповідь) [7, с. 4], *«Вчіться і вчіть інших молитви, Божого слова...: він відмовився від титулу та маєтку, бо відчував відповідальність за свій народ»* [8, с. 3], *«Складімо пошану...»* (про дружбу Б. Лепкого та митрополита А. Шептицького) [9, с. 4].

Анонси подій, пов'язані з ушануванням його пам'яті: відкриття пам'ятників, проведення конференцій, виставок: *«Рік вшанування пам'яті Андрея Шептицького»* [10, с. 3], *«Церкву Пресвятої Трійці освячував 100 років тому сам Андрей Шептицький»* [11, с. 1], *«Хто такий Шептицький і в чому його велич?»* (до 105-ої річниці канонічної візитації митрополита Андрея в Підгайцях) [12, с. 2], *«Апостол єднання»* (до 150-річчя від дня народж. Митрополита Андрея Шептицького) [13, с. 3], *«Митрополит Андрей Шептицький і Тернопільщина»* [14, с. 5], *«Маємо в небі заступника»* (про заходи з нагоди 150-річчя від дня народження митрополита Андрея Шептицького в с. Розгадів Зборівського району) [15, с. 5], *«Шептицький досі незнаний»* (духовні читання, приурочені до 150-річчя від дня народження митрополита УГКЦ Андрея Шептицького в ТОУНБ) [16, с. 6], *«До Святої Землі!»* (до 110-ї річниці виходу у світ літописної книги «Як то Русь ходила слідами Данила» про перше паломництво галицьких українців до Святої Землі під проводом Андрея Шептицького) [17, с. 112–118].

У процесі аналізу змістового наповнення регіональних медіа Тернопільщини встановлено, що найпоширенішим типом публікацій, присвячених постаті митрополита А. Шептицького, є саме анонси подій, приурочених до вшанування його пам'яті. Це явище зумовлене низкою взаємопов'язаних чинників. По-перше, постать А. Шептицького має особливу вагу для історичної пам'яті західноукраїнського регіону, зокрема в контексті духовного відродження, національного самоствердження та культурної ідентичності. Його діяльність охоплює широке коло суспільно значущих напрямів, що стимулює організацію численних заходів – від наукових конференцій до релігійних і меморіальних акцій. По-друге, функціональне призначення регіональних медіа включає інформування громади про події місцевого значення. Відтак анонси виступають оперативною формою комунікації між організаторами заходів та громадськістю, що зумовлює їх частоту та регулярність. Вони фіксують динаміку вшанування постаті митрополита як елемента колективної пам'яті, підкреслюють безперервність традиції та водночас інформують про її сучасні прояви. Крім того, цей вид публікацій легко адаптуються до специфіки сучасного медіаформату, що орієнтований на короткі, доступні для сприйняття інформаційні повідомлення.

Таким чином, їх домінування у висвітленні теми Шептицького в медіапросторі регіону є результатом як соціокультурної значущості особистості митрополита, так і комунікативних стратегій регіональних медіа.

Проведений краєзнавчо-бібліографічний аналіз газетних публікацій Тернопільщини засвідчує наявність узагальнюючих матеріалів у регіональному медіапросторі, присвячених постаті А. Шептицького – видатного українського церковного, культурного та громадського діяча, митрополита Греко-Католицької Церкви. Актуальність дослідження цієї тематики зумовлена необхідністю комплексного огляду газетних матеріалів, які висвітлюють життя, діяльність і духовну спадщину митрополита, з акцентом на особливості їх реєстрації в медійному середовищі. У тернопільській пресі він представлений як символ духовного відродження, моральний авторитет і культурний орієнтир. Бібліографічний дискурс доводить, що його постать має стале відлуння в суспільній свідомості, що зберігається та розвивається через призму місцевих медіа. Аналіз таких публікацій дозволяє простежити трансформацію образу Шептицького в суспільній свідомості, виявити ключові мотиви та інтерпретаційні підходи, що впливали на його позиціонування в історико-культурному та релігійному дискурсі. Окрему цінність становить можливість вивчення змін у сприйнятті цієї персони в різні історичні етапи. Важливим аспектом є також ідентифікація основних тем і тенденцій у висвітленні його духовної та суспільної діяльності в регіональній пресі.

Список використаних джерел

1. Волинець І. Методичні аспекти вивчення літературного краєзнавства у профільній школі. *Народна освіта: електронне наукове фахове видання*. 2010. № 2(11). URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vupysku/11/statti/volinec.htm
2. Вегеш М. М., Палінчак М. М. Митрополит Андрей Шептицький у джерелах. *Регіональні студії*. 2019. № 18. С. 126–135.
3. Вітвіцький О. Духовний лідер нації: все його життя було віддане служінню Богу і Україні. *Тернопіль вечірній*. 1 серпня 2001. С. 5.
4. Стоцький Я. Життя для Церкви і життя для народу: таким було кредо славного сина України Митрополита УГКЦ Андрея Шептицького. *Тернопіль вечірній*. 3 жовтня 2001. С. 4.
5. Сливка П. Український Мойсей. *Тернопіль вечірній*. 28 липня 2000. С. 3.
6. Черемшинська Р. «Я так люблю вас, моїх українців, що радо поклав би за вас серце й душу»: Митрополит Андрей Шептицький. *Вісті Придністров'я*. 24 липня 2015. С. 2.
7. 100-та річниця сходження Андрея Шептицького на престол Галицького

- митрополита. *Свобода*. 29 грудня 2001. С. 4.
8. Сливка П. Вчіться і вчіть інших молитви, Божого слова...: він відмовився від титулу та маєтку, бо відчував відповідальність за свій народ. *Тернопіль вечірній*. 23 травня 2001. С. 3.
 9. Ухман І. Складімо пошану... *Бережанське віче*. 12 листопада 2004. С. 4.
 10. Стах М. Рік вшанування пам'яті Андрея Шептицького. *Нова Тернопільська газета*. 3 жовтня 2001. С. 3.
 11. Пшеничняк Н. Церкву Пресвятої Трійці освячував 100 років тому сам Андрей Шептицький. *Зборівська дзвіниця*. 18 червня 2004. С. 1.
 12. Колодницький С. Хто такий Шептицький і в чому його велич? *Земля Підгаєцька*. 9 червня 2007. С. 2.
 13. Мазурак Я. Апостол єднання. *Бережанське віче*. 31 липня 2015. С. 3.
 14. Свередюк У. Митрополит Андрей Шептицький і Тернопільщина. *Вільне життя плюс*. 24 липня 2015. С. 5.
 15. Далик Х. Маємо в небі заступника. *Вільне життя плюс*. 20 листопада 2015. С. 5.
 16. Золотнюк А. Шептицький досі незнаний. *Вільне життя плюс*. 31 липня 2015. С. 6.
 17. Крупа М. До Святої Землі! *Літературний Тернопіль*. 2017. № 2. С. 112–118.

Марія ПАДЮКА

здобувачка вищої освіти третього
(освітньо-наукового) рівня кафедри історії України,
археології та спеціальних галузей
історичних наук Тернопільського національного
педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

A CENTURY OF ARCHAEOLOGICAL RESEARCH ON ST. GEORGE'S CATHEDRAL IN LVIV: FROM METROPOLITAN ANDREY SHEPTYTSKY'S PATRONAGE TO CONTEMPORARY EFFORTS

*What can have a greater influence on the upbringing of a nation, on
awakening genuine and heartfelt patriotism among our people, than the living
witnesses—the beauty of our homeland's nature, its worth in the present, and its
strength and meaning in the past?*

*... We do not want to be guardians of graves;
we want to be witnesses of rebirth.*

Andrey Sheptytsky, 1913

These words were spoken by Metropolitan Andrey Sheptytsky on December 16, 1913 at the opening of the National Museum in Lviv, and they remain relevant to this day.